

HEYMANS, Jan Frans, geneesheer, hoogleraar (Gooik 25 december 1859 - Middelkerke 10 april 1932).

Landbouwerszoon uit het Payottenland; humaniora in het Klein Seminarie te Hoogstraten, doctor in de natuurwetenschappen (1884) en doctor in de geneeskunde (1887) te Leuven; werkte in de laboratoria van Roscoff, Concarneau, Napels, Wenen, Boedapest, St.-Petersburg en Parijs. Was o.m. assistent in de fysiologie te Berlijn onder Dubois-Reymond. Hoogleraar in de algemene ziekten-

leer en in de farmacologie te Gent (1896); had er als eerste de leiding van een proefondervindelijk medisch laboratorium. Stichtte met E. Gley de Archives internationales de Pharmacodynamie.

J.F. Heymans was nooit actief betrokken geweest in de Vlaamse strijd, maar stond toch als Vlaamsgezind aangeschreven in de kringen van de toen nog uitsluitend in 't Frans docerende universiteit. Hij zette een beslissende stap door het rectoraat van zijn Alma Mater te aanvaarden op het ogenblik dat zij in de volle politieke branding voor de vernederlandsing stond; daardoor trotseerde hij het odium en de spot van collega's en verdedigers van Gand Français. J.F. Heymans was het die, bij de gedeeltelijke vernederlandsing van Gent, voor de eerste maal in de geschiedenis de rectorale rede in het Nederlands hield (16 oktober 1923). Bij die gelegenheid dompelde een defect in de stedelijke elektriciteitsvoorziening de aula in duisternis. De bedoeling van de daders was: symbolisch te demonstrenen dat het licht van de wetenschap door de vernederlandsing in de Gentse universiteit zou uitgaan. Waar de oorzaak van het defect lag, heeft men nooit achterhaald. In de verdere strijd voor de volledige vervlaamsing van zijn universiteit stond J.F. Heymans vooraan, niet bij volksvergaderingen of betogingen, maar in de kringen van hen die de doorslag konden geven. Hij schrok niet terug voor vrij stoutmoedige uitspraken, zo bijvoorbeeld op het Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres te Aalst op 11 augustus 1924, waar hij in een tafelrede verklaarde (op inspiratie van Jef Gossenaerts) dat de ongerijmde vervlaamsing, zoals zij door P. Nolf was ontworpen (vandaar sprak men van de Nolf-barak), maar schoenlapperswerk was. Dat de rector op die manier ronduit zijn mening over de in die tijd vigerende twee derde – één derde vernederlandsing gaf, opende allengs de oger van sommige verantwoordelijke kringen.

WERKEN: de werken van J.F. Heymans behandelen uitsluitend wetenschappelijke onderwerpen: fysiologie en geneesmiddelenleer; zijn rectorale toespraken zijn: *Hoe wij leren en ontdekken* (1923) en *Een blik op gisteren, heden en morgen* (1924).

LITERATUUR: A.J.J. van de Velde, *Het Vlaamsch Natuur- en Geneeskundig Congres van zijn oorsprong in 1897 tot in 1944* (Verhandelingen van de Kon. Vl. Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, 1944); - *Rijksuniversiteit te Gent. Liber Memorialis 1913-1960*, II (onder de hoofdredactie van T. Luyckx, 1960, p. 37-42); - L. Elaut, *Reminiscenties uit de strijd voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit*, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, jg. 32 (1973, kol. 65-76).

LEO ELAUT